

## Veřejné autorské čtení jako nutná, završující i iniciační fáze autorské slovesné tvorby

Učím deset let na vysoké škole, na Divadelní fakultě Akademie múzických umění v Praze. Vedu tam katedru, která se jmenuje poněkud zvláště – Katedra autorské tvorby a pedagogiky. Je to název, který naprosto odpovídá představě, že se musíme zabývat pedagogikou, výchovou v nejvlastnějším slova smyslu, abychom se dostali k autorské tvorbě. Chci říci, že tam učím, nikoli vyučuji; to znamená, že se učím zároveň se studenty, kteří v důvěře, že je něčemu mohu naučit, že se se mnou mohou něčemu naučit, přicházejí. Pak začínáme ten obaplně riskantní a zároveň dobrodružný proces dozvídání se, jaké je případné společné téma, protože bez společného tématu se sotva můžeme dohovorit. Sotva můžeme přijít na něco dalšího.

V čem spočívá takové vyučování? Prostě se studenty opakuji to, co sám umím. Při učení mě studenti přivádějí na něco, co bychom se mohli společně dozvědět. Tento rozdíl mě zároveň přivádí k tomu, co je to autorská tvorba. Není to opakování, autorská tvorba je znovuobjevování podstatného kolem nás i v nás samotných. Já jsem se takhle dostal společným učením se studenty k tomu, čím jsem sám před pětačtyřiceti lety začínal, k tomu, co jsem tehdy objevil jednak v sobě a co jsem možná objevil také některým jiným dalším, a to **autorské čtení**.

Dokázat to, co si někde napíšu sám (otázka je, jak dalece sám), také přečíst s někým a někomu tak, aby ho to zajímalo a aby také od něj směrem ke mně šla nějaká odpověď, nějaká energie, aby tady došlo k proudění, aby tady došlo k té cirkulaci energie a zároveň k takovému základnímu lidskému otevření, sdělení. Můžeme se takhle ptát, co má smysl, i jak dalece to, co má smysl, dokážeme pojmut do svého světa. Autorské čtení je něco jiného než autorské vypravování. Mohli bychom také mluvit ne o tvůrčím čtení, ale o **tvůřivém čtení**.

Když řekneme něčemu tvůrčí, tak už víme, jak má vypadat to, co chceme stvořit; když mluvíme o tvořivém, je v tom obsažen pohyb k něčemu, co vzniká a co může vznikat jako naprosto nové, překvapivé, s čím se musím sám umět nějakým způsobem vypořádat. Je totiž hrozné, když člověk objeví něco nového a když se s tím musí vypořádat, rozhodnout, jak to přijmout, co s tím udělat. Někdy je velmi riskantní, jak s tím novým vůbec vydržet.

Autorské čtení spočívá v tom, že se pokouším přecíst, sdělit věcně po smyslu to, co jsem napsal, také několika lidem, kteří jsou se mnou a kterým mohu nebo mám dokonce možnost něco takového sdělovat. Na to mě také přivedli moji žáci, kteří se o to pokoušejí. Když vidím jejich autorská čtení, sám zjišťuji, že se tomu potřebuji učit, naučit a že to není jen tak. Nejde o to, jen tak něco napsat a potom to jít přecíst. Jde o to, napsat a potom to číst takovým způsobem, abych se hlavně já sám dovídal, co jsem to napsal. Já sám mám příležitost v téhle chvíli díky pozornosti ostatních, díky zpětné vazbě taky si poznávat, co jsem to vlastně udělal a co to znamená, k čemu to poukazuje, kam to vede. Na to bych sám nepřišel, to je něco, co by mi zůstalo skryto. Mohl bych ty zvyklosti opakovat dál za předpokladu, že jsem trošku nadaný a že mám trochu napodobivost. Mohl bych si na tom založit docela dobrou živnost, ale ono o to nejde.

Při autorském čtení jde o vzájemnost. Autorské čtení existuje proto, abych se já nemohl jen tak pustit do předčítání, abych byl neustále vázán textem. Prožívám při něm oscilaci mezi tím, co už jsem udělal, a mezi tím, co teď a tady vyjadřuji, i mezi tím, jak na to reagují, jak tomu rozumějí ti, kterým to sděluji, i jak jsem tomu případně nově porozuměl i já. Patří tam i to, co k tomu mohu dodat, jak může tento proces pokračovat, když přijdu domů. Znovu si uvědomím, co jsem zažil. Na základě toho, co jsem poznal, jsem schopen jednak v něčem pokračovat a jednak něco, co jsem natukl, znovu zkoušet dát do nějakého preciznějšího, významnějšího a smysluplnějšího tvaru.

Tento dramatický proces, tento múzický proces se otevírá autorským čtením. Ona to není jenom improvizace. Spontánní dramatickou hru mám rád a rád jí holduji. Autorské čtení ale má pro mě veliký význam v tom, že jsem vázán sdělením jako takovým a že tomu

sdělení, které už jsem si předtím jako určitý text připravil, jsem povinen sloužit směrem k úplnosti, k přesnosti. Jsou texty, které takovým způsobem může člověk zkoušet čtyřicet let a zjišťovat, že to ještě není tak docela ono. Může to znovu zkoušet a znovu zjišťovat, že jsou tady ještě momenty, které lze trefit líp. Tyto momenty se týkají zejména toho múzického, ne toho verbálního. Týkají se rytmu, celé rytmické struktury, osnovy, všeho, co člověk vnímá bezprostředně, co vnímá tělem, když slova jsou ohromnými náboji, které se potřebují znovu dostat svým významem do životního oběhu tím, na co nás upozorňují. To jsou hlavní momenty autorského čtení.

Autorské čtení čili **schopnost slyšet sám sebe a odpovědět si** jsem začal tím, že jsem se studenty zkoušel takzvané dialogické jednání. Dialogické jednání znamená, že se sám se sebou setkám. Je to cesta, jak si přijít na chuť, jak si dát slovo, jak porozumět svému slovu, jak pochopit, že jsem výrazem a že mohu být slovem, že mohu být řečí, že si mohu být partnerem. To citoval Jan Werich jako okamžik, kdy ucho žasne, co to huba mluví. Znamená to, zachytit chvíli inspirovanosti, která se vzala kdoví odkud, inspirovanosti, která spočívá také v tom, že jsem pochopil nejenom, že se to stalo, ale že jsem toho účasten. Mohl jsem pochopit něco, co kupodivu vyšlo ode mne, ale můžu já za to? Ze mne můžou vycházet krásné věci, ale pokud to nepochopím, tak to za nic nestojí – nebo možná ano, ale pro mě osobně je to k ničemu.

Dialogické jednání je jedna z příprav k autorskému čtení, k tomu, aby si člověk mohl připravovat další plány a dospívat k tomu, co bychom nazvali společným tématem. Toto společné téma je jedna z nejchoulostivějších věcí, která dnes existuje. Většina nářků, které slyšíme, se týká toho, že jsme se nedostali ke společnému tématu. Když jsem dělal psychodrama a měl jsem možnost trochu pracovat s panem Jakobem Levym Moreno, bylo jasné, že to základní je právě společné téma. Dospět k společnému tématu trvá velice dlouho a vyžaduje to soustavnou trpělivou práci – tři čtyři roky je málo. Ale když k němu člověk dospěje, je odměňován. Pokud pojmy lítají jako papír v průjezdu – empatie, sympatie, intuice, pořád jste teprve na cestě k něčemu. Ale když se dostanete k společnému tématu, pak se dostaví

velmi konkrétní zážitek z toho, co to znamená slyšet ušima druhého, vidět očima druhého, co to znamená vlastně soubýt, spolubýt, být v určitém harmonickém celku, v harmonické jednotě. K tomu a pro tohle je autorské čtení.

Samozřejmě pro mě samotného je to zábava; když to není zábava, když to nemá smysl pro humor, pak pro to nemám dost trpělivosti. Kdyby to měly být samé vážné věci, tak u toho dlouho nevydržím. Musím dělat všechno pro to, aby to byla psina, abych se mohl smát a aby to, že se směji, bylo zároveň výrazem toho, že chápu. Podle toho někdy poznám, že jsem pochopil, když se sám rozesměji nad tím, co jsem před chvílí řekl a co mi došlo se zpožděním. Někdy to trvá i několik let. V téhle perspektivě studia a učení vedeme naše společné tázání, naše společné pokusy o autorské čtení. Autorské čtení je také proto, aby se člověk znovu znal k tomu, co řekl a co napsal. Když stojí nebo sedí před lidmi, hlásí se znovu k tomu, co jim říká, a znovu ví, že to, co jim říká, jde na jeho odpovědnost a že mu to nikdo neodpáře. Jestliže si za tím nestojí, tak co tady vlastně dělá a za co stojí?